

УДК 378:37.01/.09:004+338.48:008

Зубехіна Т. В.

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ

Зубехіна Т. В. Аналіз результатів педагогічного експерименту щодо формування інформаційної культури бакалаврів з туризму. У статті представлено результати педагогічного дослідження процесу формування інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки; охарактеризовано структурні компоненти інформаційної культури бакалаврів з туризму, критерії та показники їх сформованості; визначено діагностичний інструментарій, з допомогою якого здійснено порівняльний аналіз сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму у контрольній та експериментальній групах.

Ключові слова: структурні компоненти, інформаційна культура, бакалавр туризму, діагностичний інструментарій, педагогічний експеримент.

Зубехина Т. В. Анализ результатов педагогического эксперимента по формированию информационной культуры бакалавров туризма. В статье представлены результаты педагогического исследования процесса формирования информационной культуры бакалавров туризма в процессе профессиональной подготовки; охарактеризованы структурные компоненты информационной культуры бакалавров туризма, критерии и показатели их сформированности, определено диагностический инструментарий, с помощью которого осуществлен сравнительный анализ результатов сформированности информационной культуры в контрольной и экспериментальной группах.

Ключевые слова: структурные компоненты, информационная культура, бакалавр туризма, диагностический инструментарий, педагогический эксперимент.

Tetiana V. Zubekhina. Analysis of pedagogical experiment on formation of information culture Bachelors of Tourism. The article describes the results of pedagogical research process of formation of information culture bachelors of tourism in the process of professional training; described structural components of information culture Bachelor of Tourism, criteria and indicators of their formation; the diagnostic tools with which comparative analysis of formation of information culture of Bachelor of Tourism in the control and experimental groups.

Keywords: structural components, information culture, bachelor of tourism, the diagnostic tools, pedagogical experiment.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інформатизація суспільства та комп'ютеризація усіх сфер людської діяльності стали провідними тенденціями світового розвитку. Нині значна частина населення світу задіяна в процесі виробництва та споживання інформації. Інформаційні технології все більше проникають в різні сфери життя, науки, освіти, виробництва, що вимагає відповідних знань та вмінь їх використання. В зв'язку з цим, важливе місце займають проблеми, пов'язані з оптимізацією навчального процесу у вищих навчальних закладах, до випускників яких пред'являються нові вимоги. Вони, насамперед, пов'язані з умінням фахівців з туризму орієнтуватися у величезній кількості інформації, впроваджувати нові інформаційні технології на практиці, з максимальною користю використовувати відомості з різних інформаційних джерел.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється увага проблемі формування інформаційної культури особистості. Питання визначення суті поняття культура та її місця в освіті вивчали В. П. Андрущенко, А. О. Веряєв, Л. В. Гуперський, Н. Б. Крилова, В. М. Розін, І. К. Шалаєв та ін. Сучасні дослідження Л. Г. Агафонової, С. І. Байлик М. П. Мальської, С. В. Мельниченко, О. П. Олійник, В. В. Худо спрямовані на дослідження теоретичного аспекту проблеми без урахування особливостей професійної діяльності у сфері туризму і специфіки професійної підготовки бакалаврів з туризму.

Формулювання цілей статті. Мета статті – здійснити експериментальний аналіз результатів педагогічного дослідження щодо формування інформаційної культури бакалаврів з туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. В інформаційному суспільстві важливого значення набувають не лише міцні фундаментальні знання фахівців з туризму, але і їхня здатність оперативно реагувати на запити мінливої сфери туризму, постійно накопичувати професійні знання і ефективно використовувати різні джерела інформації для вирішення професійних завдань. Зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях, які володіють інформаційною культурою, тому оволодіння знаннями та вміннями використання інформаційних технологій стало важливою складовою професійної підготовки бакалаврів з туризму. Отже, потрібно формувати в них інформаційну культуру, яка є відображенням рівнів організації інформаційних процесів, сформованості вмінь

створювати, зберігати та використовувати на практиці отриману інформацію. *Інформаційна культура бакалаврів з туризму* розглядається нами як інформаційний компонент професійної культури особи, котра здобуває теоретичні знання та практичні уміння і навички, достатні для успішного виконання професійних обов'язків, які передбачають спроможність вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційним відносинам під час розробки туристичного продукту й координації туристичних поїздок клієнтів.

Структурними компонентами інформаційної культури бакалаврів з туризму є: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивно-аналітичний. Відповідно до структурних компонентів визначено критерії і показники рівня сформованості інформаційної культури.

Мотиваційний компонент визначається мотиваційно-ціннісним критерієм, когнітивний – гносеологічним, діяльнісний – операційним, рефлексивно-аналітичний – особистісним.

О. Значенко стверджує, що кожен структурний компонент інформаційної культури може бути описаний через технічний, операційний, програмний, гігієнічно-ергономічний, навчальний та методичний критеріальні показники [1].

Для проведення педагогічного експерименту була визначена репрезентативна вибірка зі студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна». Експериментальну (72 осіб) і контрольну (74 особи) групи склали студенти 3-4 курсів напряму підготовки 6.140103 «Туризм».

Студенти контрольної групи навчалися за стандартною методикою викладання дисциплін, процес навчання студентів експериментальної групи супроводжувався створенням у вищому навчальному закладі інформаційного простору навчально-виховного процесу.

До основного засобу організації у ВНЗ інформаційного простору ми відносимо систему управління навчанням Moodle, яка включає такі інтернет-ресурси, як: аудіо-відео матеріали, інтернет-сайти, віртуальні співтовариства та комп'ютерне тестування.

Сучасна система професійної підготовки вимагає добору таких засобів навчання, які були б орієнтовані на розвиток творчих здібностей студентів, індивідуалізацію навчального процесу, формування навичок самостійного оволодіння і застосування знань. Для цього використовуються елементи дистанційного навчання, перевагами якого є: економія часу викладача і студента; дозволяє студенту відчувати самостійність і відповідальність, що підвищує його мотивацію до навчання; розвиває у студентів навички до безперервної освіти і підвищення кваліфікації у майбутній професійній діяльності [2].

Першим і найбільш поширеним засобом організації у ВНЗ інформаційного простору навчально-виховного процесу є Інтернет-ресурси. Структура Інтернету складається з сервісів та служб, останні в свою чергу поділяються на комунікативні та інформаційні. Інформаційні служби досить популярні і сучасній системі вищої освіти, оскільки вони насичені навчальними матеріалами і легкі у використанні. На сьогоднішній день і студенти, і викладачі повинні вміти добре орієнтуватися у величезній кількості мультимедійних підручників, інтернет-ресурсів, програмних засобів для турфірм, готелів, ресторанів, які забезпечують формування інформаційного простору.

Для підвищення рівня сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму ми створили електронні навчально-методичні комплекси таких навчальних дисциплін «Основи інформаційної культури бакалаврів з туризму», «Організація сфери екскурсійних послуг», «Організація туристичних подорожей» на базі системи Moodle, яка дає змогу ефективно обмінюватися навчальним контентом, взаємодіяти он-лайн та використовувати сучасні Інтернет-технології.

За допомогою цієї платформи забезпечується безперервний навчальний процес, тобто є можливість організувати навчання під час вимушених канікул у весняному семестрі, при проходженні студентами практики за кордоном, уможливує самостійну роботу студентів влітку. Студентам заочної форми навчання є можливість готуватися до екзаменаційних сесій протягом року в зручний для них час, не відриваючись від роботи.

В систему Moodle були завантажені мультимедійні матеріали, що містять відео- та аудіо фрагменти. Аудіо-відео матеріали – це робочі матеріали, які стануть у нагоді при вивченні тем «Об'єкти екскурсії «Старе місто», «Найвизначніші природні пам'ятки України» з дисципліни «Організація сфери екскурсійних послуг» та «Топ-10 найоригінальніших архітектурних споруд світу», «Найпопулярніші курорти України та світу» з дисципліни «Організація туристичних

подорожей». За допомогою аудіо-відео матеріалів студенти зможуть прослухати, побачити, а потім і опрацювати інформацію та краще підготуватись до певного завдання.

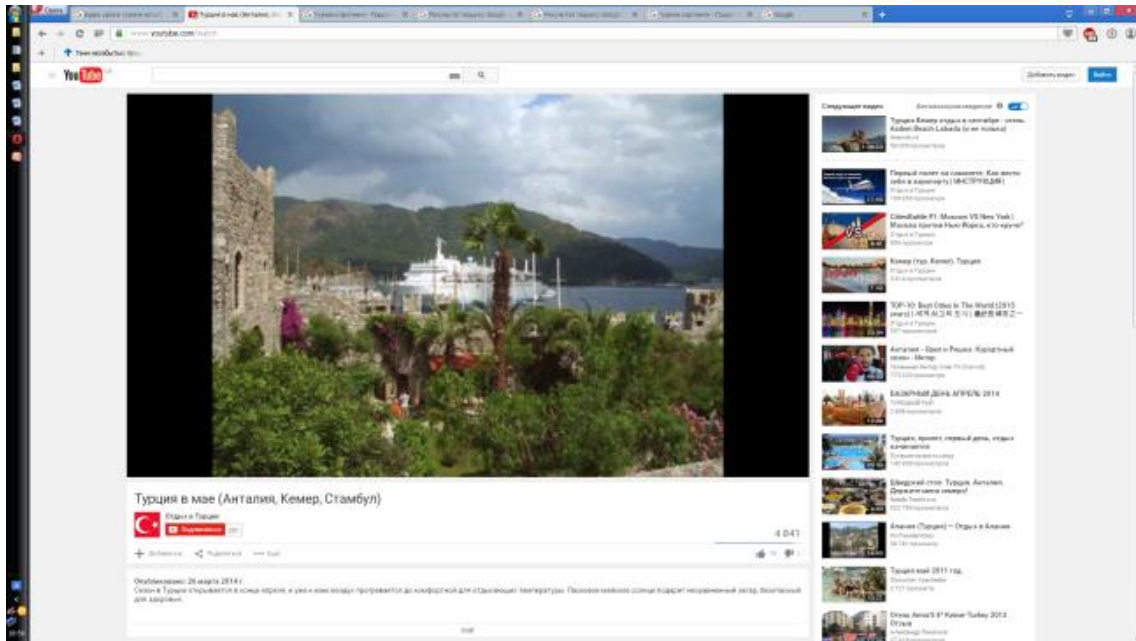

Рис. 1. Зразки відео лекцій.

Веб-сайти активно використовуються постачальниками послуг та посередниками туристського ринку при взаємодії між собою. Варто згадати про широкі можливості бронювання готельних номерів та квитків на літак через Інтернет. При вивченні навчальних дисциплін «Організація туристичних подорожей», «Організація сфери екскурсійних послуг» та «Основи інформаційної культури бакалаврів з туризму» важливо навчити студентів користуватися інтернет-ресурсами та системами, тому що вони є невід'ємною складовою туристичного бізнесу. Крім наукового значення, сайти є ще й пізнавальними, тому що саме на їхніх сторінках можна знайти інформацію про те, що не написано в путівниках, що може допомогти майбутнім туристам краще зорієнтуватися в незнайомому місці: правильно вибрати готель і маршрут поїздки, щоб не витратити зайвих грошей і не пропустити цікавих пам'яток.

Використовуючи електронний навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни, студенти можуть знайти завдання для індивідуальних та семінарських занять, самостійних та контрольних робіт, тематику рефератів. При цьому вони повинні завантажити результати виконання знову в систему на перевірку в межах вказаних термінів. В системі передбачена можливість зручного оформлення питань для самоконтролю, проведення повноцінного проміжного тестування студентів.

Для активізації роботи між студентом та викладачем використовується форум – основний інструмент взаємозв'язку, що дає змогу студентам діставати консультації, ставити питання, на які викладач може відповідати у зручний для нього час. Запитання-відповіді в текстовому форматі на бажання викладача можуть бути доступними й для інших студентів (навіть наступних груп). Це дає можливість створити перелік питань, які часто виникають у студентів стосовно вивчення курсу, з вичерпними відповідями на них.

Нині найпоширенішим засобом організації інформаційного простору у ВНЗ є віртуальні співтовариства – це сукупність зв'язків між студентами та викладачами, що мають щось загальне (спільні цілі, інтереси, погляди, зайняття, хобі, проблеми і так далі) і, що здійснюють взаємодію у віртуальному просторі. Віртуальні мережеві співтовариства належать до категорії саморегульованих соціальних структур, що саморозвиваються. Загальний принцип, що визначає характер розвитку соціальної системи кіберпростору, полягає в її прагненні забезпечити свою цілісність і підвищити ефективність комунікаційних процесів.

Для визначення ефективності формування інформаційної культури бакалаврів з туризму визначено критерії, показники та рівні (репродуктивний, конструктивний, продуктивний).

Мотиваційно-ціннісний критерій сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки характеризувався наявністю позитивної мотивації та ціннісних орієнтацій у студентів до навчання за допомогою інформаційних технологій, що лежать в основі формування інформаційної культури бакалаврів з туризму. Для оцінки сформованості мотивації у бакалаврів з туризму використовувався тест-опитувальник «Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса»).

Показниками гносеологічного критерію оволодіння бакалаврами з туризму професійними знаннями про можливості використання Інтернет технологій у майбутній діяльності були повнота, системність і міцність знань студентів, які визначалися за результатами відповідей студентів на тестові завдання з використання інформаційних технологій в туризмі.

Операційний критерій сформованості умінь та навичок студента щодо використання електронних засобів та інформаційних технологій в процесі формування інформаційної культури характеризувався сформованістю умінь та навичок студента щодо використання електронних засобів та інформаційних технологій в процесі формування інформаційної культури.

Показником особистісного критерію є здатність студентів до осмислення, саморозвитку, усвідомленого й творчого ставлення до можливостей інформаційних технологій у формуванні інформаційної культури. Для визначення рівня рефлексії використовувався «Тест на виявлення рівня рефлексії» Верігіної Н. А. Для визначення рівня сформованості здібностей до саморозвитку і самоосвіти використовувався однойменний тест.

Продуктивний рівень сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму характеризується високими професійними знаннями, професійними знаннями про можливості використання Інтернет технологій у майбутній діяльності. Конструктивний – достатніми професійними знаннями, професійними знаннями про можливості використання Інтернет технологій у майбутній діяльності; рівень характеризується поверхневими професійними знаннями про можливості використання Інтернет технологій у майбутній діяльності.

Педагогічний експеримент щодо формування інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки включав констатувальний та формувальний етапи.

Отримані у результаті експерименту дані свідчать про те, що на початок педагогічного експерименту, в експериментальній групі продуктивний рівень сформованості за всіма компонентами формування інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки становив 11,11% студентів, наприкінці – відповідно 25,56% студентів, конструктивний рівень становив на початок – 28,06% студентів, наприкінці – 40,83% студентів, репродуктивний рівень становив на початок – 60,83% студентів, наприкінці – 33,61% студентів (табл. 1).

У контрольній групі на початок педагогічного експерименту продуктивний рівень сформованості за всіма компонентами формування інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки становив 10,54% студентів, наприкінці – 15,95% студентів, конструктивний рівень становив на початок – 28,11% студентів, наприкінці – 35,95% студентів, репродуктивний рівень становив на початок – 61,35% студентів, наприкінці – 48,11% студентів

Отже, наприкінці педагогічного експерименту у експериментальній групі збільшилася кількість студентів з продуктивним (14,45%) та конструктивним (12,77%) рівнями, значно зменшилася з репродуктивним (27,28%) рівнем. Динаміка змін у контрольній групі наступна: збільшення кількості студентів, які мають продуктивний і конструктивний рівні (відповідно 5,41% студентів і 7,84% студентів), зменшення репродуктивного рівня – на 13,24% студентів.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості за всіма компонентами формування інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки

№ п/п	Рівень	Кількість студентів експериментальних груп, n=72	Кількість студентів контрольних груп, n=74
		Педагогічний експеримент	

		початок		кінець		у % різниця	початок		кінець		у % різниця
		в абсолютних цифрах	у % від загальної кількості	в абсолютних цифрах	у % від загальної кількості		в абсолютних цифрах	у % від загальної кількості	в абсолютних цифрах	у % від загальної кількості	
1	Продуктивний	11	11,11	25	25,56	14,45	11	10,54	16	15,95	5,41
2	Конструктивний	28	28,06	41	40,83	12,77	28	28,11	36	35,95	7,84
3	Репродуктивний	61	60,83	34	33,61	27,28	61	61,35	48	48,11	13,24

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, основним засобом організації у вищому навчальному закладі інформаційного простору є система управління навчанням Moodle, яка включає такі інтернет-ресурси, як: аудіо-відео матеріали, інтернет-сайти, віртуальні співтовариства та комп'ютерне тестування. Створення інформаційного простору навчально-виховного процесу підготовки бакалаврів з туризму експериментальної групи дозволило ефективно сформувати у них інформаційну культуру., що підтвердили результати педагогічного експерименту. Зокрема, вони свідчать про суттєві позитивні зміни рівнів сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки у студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо у здійсненні аналізу європейського досвіду формування інформаційної культури фахівців з туризму у вищих навчальних закладах.

1. Значенко О. П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / О. П. Значенко. – Київ : б.в., 2005. – 24 с.
2. Кільченко А. В. Використання електронних інформаційних систем відкритого доступу для планування наукових досліджень в галузі освіти / А. В. Кільченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – №5 (49). – Режим доступу до журналу: <http://journal.iitta.gov.ua>.